

діяльності прагнемо урізноманітнювати уроки, робити вивчення мови і літератури неповторним, пам'ятаючи слова Олеся Гончара, що бути у вічному пошукові - це значить «шукати енергію слова в енергії душі».

Література:

1. Воробцова В.В. Використання інформаційних технологій навчання на уроках української мови і літератури // Використання ІКТ у процесі вивчення української мови і літератури: наук.-метод. посіб./ За ред О.В.Чубарук. — Біла Церква, 2007. — С.19-24.

2. Панченков А. О., Пометун О., Ремех Т. О. Навчання в дії: Як організувати підготовку вчителів до застосування інтеракт. технологій навчання / А. О. Панченков, О. І. Пометун, Т. О. Ремех [Метод. посіб.] – К. : А. П. Н. – 2008. – 72 с.

3. Пиотровская К.Р. Современная компьютерная лингводидактика // Научно-техническая информация. Серия 2. Информационные процессы и системы. – Москва, 1991. – № 4. – 33 с.

4. Пищик О. В. Методика використання мультимедіа-технологій на уроці // Класному керівнику. Усе для роботи. — Х. : ВГ «Основа». — № 2 (50), 2013

5. Руденко-Моргун О. І. Комп'ютерні технології як нова форма навчання / О. І. Руденко-Моргун // Іноземні мови в школі – № 2. – С. 12

УДК 81'37

Філологічні науки

ЗАПОЗИЧЕНА ЛЕКСИКА НА СТОРІНКАХ ПЕРІОДИЧНИХ ДРУКОВАНИХ ВИДАНЬ ЖИТОМИРЩИНИ

Борканин Т. Я.,

студентка ННІ філології та журналістики

Велика А.М.,

викладач

*Житомирського державного
університету імені Івана Франка,
м. Житомир, Україна*

Анотація. У статті проаналізовано запозичену лексику на сторінках

однієї з найпопулярніших газет Житомирщини, проведено аналіз запозичених одиниць, які функціонують у публікаціях обласної громадсько-ділової газети «Ехо», в структурному, семантичному та функціональному аспектах.

Ключові слова: запозичена лексика, асимільовані слова, інтернаціоналізми, екзотизми, іншомовне вкраплення.

Постановка проблеми: ХХІ століття – час, коли активно розвиваються міжнародні зв'язки. Економічні, політичні, культурні контакти з іншими країнами, військові зіткнення ведуть до взаємодії між їхніми мовами. У сучасному світі жодна країна не обходиться без запозичених слів, які міцно входять в мову, укорінюються в ній.

Істотна роль в їх розповсюдженні належить засобам масової інформації. Будь-яке явище або подія знаходять відображення на сторінках газет і журналів, на екранах телевізорів, у стрічках новин Інтернет-порталів.

Інформаційний потік, у якому живе сучасна людина, проходить через призму її свідомості, може стати ресурсом для самореалізації. Використання засобами масової інформації іноземних слів впливає на розширення людського кругозору, орієнтацію в мультикультурному світі.

Мета статті полягає у виявленні мовностилістичних особливостей використання іншомовних слів в статтях обласної газети «Ехо».

Виклад основного матеріалу. Для вивчення запозичень у сучасних друкованих засобах масової інформації необхідно, в першу чергу, розглянути поняття «запозичення».

Питання запозичення в мовознавстві досліджувалося багатьма вченими. Оскільки в газеті «Ехо» статті видаються як українською, так і російською мовами, ми звернемо увагу на праці таких вчених, як І.Франко, О.Тараненко, О.Селіванова, В.Іванишина, Л.Крисина, В.Арістова, О.Ахманова, М.Шанський та Е.Хауген.

Першим, хто обґрунтував необхідність запозичень, був І. Франко. Він стверджував, що «кожна літературна мова доти живе і здібна до життя, доки має можливість, з одного боку, всисати в себе всі культурні елементи

сучасності, значить збагачуватися новими термінами та висловами, відповідними до прогресу сучасної цивілізації, але не тратячи при тім свого основного типу і не переходячи в жаргон якоїсь спеціальної верстви чи групи людей, а з другого боку, доки має тенденцію збагачуватися чимраз новими елементами з питомого народного життя і з відмін та діалектів народного говору» [1; с.207]. Проте мова не повинна втрачати свої елементи в результаті входження до неї елементів з інших мов, бо так вона може втратити перспективи власного розвитку .

На сьогоднішній день у науковій літературі ми маємо багато визначень запозичень. Енциклопедія «Українська мова» містить найбільш актуальне й точне визначення терміну:

«Запозичення – звук, морфема, слово або його окреме значення, фразеологізм, синтаксична конструкція, перенесені з однієї мови в іншу, а також сам процес подібного перенесення» [2; с.194].

Про це стверджує В.Іванишин, а саме, що «...запозичуються слова, словотворчі моделі, синтаксичні конструкції і навіть звуки» [3; с.95]. О.Селіванова у своїй «Лінгвістичній енциклопедії» дає трохи інше трактування терміну: «Запозичення – це процес уведення до певної мови морфем, слів або висловів іншої мови; слово чи сполука, уведена до певної мови з іншої мови» [4;с.174].

За визначенням Л.П. Крисина, запозичення – це «...процес переміщення різних елементів з однієї мови в іншу» [9; с. 29].

Дослідник виділяє наступні види запозичень:

- 1) запозичені слова (найбільш частий і типовий випадок);
- 2) запозичені фонemi (найбільш рідкісний і окремий випадок);
- 3) запозичені морфеми;
- 4) запозичення синтаксичне або структурно-синтаксичне (конструкція фраз);
- 5) запозичення семантичне (калькування).

В.М. Аристова називає запозиченням «...єдиний діалектичний процес, в якому перетинаються дві різні мовні системи» [5; с.19].

О.С. Ахманова розглядає запозичення, як: «1. Звернення до лексичного фонду інших мов для вираження нових понять, подальшої диференціації вже наявних і позначення невідомих раніше предметів. 2. Слова, словотвірні афікси і конструкції, що увійшли в цю мову в результаті запозичення» [6; с.119].

Н.М. Шанський ототожнює поняття «запозичене слово» і «іншомовне слово». [7, с.36].

На думку Е. Хаугена, запозичення – «...відтворення моделей однієї мови іншою мовою» [10, с. 347].

Проаналізувавши наукову літературу, ми бачимо, що в сучасному мовознавстві немає єдності у визначенні іншомовних слів. Ми дотримувалися поняття, яке говорить про те, що іншомовні (запозичені) слова – це слова, які прийшли з інших мов.

Дослідники запозичень систематизують запозичення по-різному. Серед основних ознак, за якими відбувається класифікація, – джерело, час і тематика запозичень.

Так, за джерелом виділяють слов'янські й неслов'янські запозичення.

За часом запозичення – запозичення періоду індоевропейської спільноти, загальнослов'янської єдності (до IX століття), давньоруського періоду та власне радянських часів.

Групи запозичень за тематикою:

1) суспільно-політична лексика (лібералізм, спікер, скінхед, холдинг, брифінг);

2) фінансово-економічна лексика (дефолт, дистриб'ютор, дилер, дисконт, тендер, франчайзинг);

3) адміністративно-правова лексика (рекет, рекетир, шериф, копірайтер, гангстер, кілер);

4) спортивна лексика (кікбоксинг, рафдінг, дайвінг, серфінг, сноубординг);

5) рекламна справа / журналістика (директор, іміджмейкер, лейбл, прайс-лист, стенд-ап);

6) технічна лексика (тостер, міксер, пейджер, монітор, комп'ютер);

7) лексика, що позначає найменування в мистецтві й культурному житті (бестселер, блюз, шейк, мейк-ап, стрейч, пірсинг, пілінг);

8) кулінарна лексика (крекер, гамбургер, чізбургер, фрі);

9) лексика моди (піджак, денім) [8, с. 24].

Зупинимося на класифікації іншомовних слів за ступенем їх освоєння. На відміну від повністю освоєних запозичень, існують частково асимільовані слова, які зберігають сліди свого іншомовного походження у вигляді звукових, орфографічних, граматичних і семантичних особливостей, які чужі споконвічним словам. Вони вживаються в мові, але не є частиною лексичної системи цієї мови. Такі слова називаються іноземними або іншомовними.

Інтернаціональні слова відносяться переважно до суспільно-політичної та термінологічної лексики. Інтернаціональний мовний фонд збагачується й за рахунок створення нових слів на основі інтернаціональних морфем. У зв'язку зі світовою глобалізацією багато слів, кореневі й афіксальні морфеми є в даний час спільними для різних мов.

Екзотизми – національні назви предметів побуту, домашнього вжитку, одягу, звичаїв, обрядів того чи іншого народу, тієї чи іншої країни. Вони змінюються лише графічно.

Поряд з прямим запозиченням іншомовної лексики в мові відбуваються процеси калькування – створення слів з вихідного матеріалу, але за іншомовними зразками. За класифікацією Н.М. Шанського [16, с. 35], лексичні кальки бувають словотворчими, якщо слово утворюється шляхом заміни кожної значущої частини іншомовного слова морфемою, наявною в цій мові (наприклад: аутсайдер – калька з англійського *outsider*; саундтрек – калька з англійського *soundtrack*), і семантичними, якщо у слова з'являється значення, обумовлене впливом відповідного іншомовного зразка (наприклад: слово «раунд» запозичене з англійської мови спочатку як термін боксу, а з плином часу стало вживатися в значенні переговорів, зустрічей політичних діячів).

У разі семантичного калькування відбувається розширення семантичної

структури вже існуючої мовної одиниці. Крім лексичних, виділяються фразеологічні кальки, які відображають органічну сполуку моментів запозичення, оригінального словотвору і лексичної передачі національних концептів.

Терміном «іншомовне вкраплення» позначаються «незамкнуті групи слів» [7, с. 62] чужої мови, вживання яких обумовлено ступенем знайомства з іноземною мовою, деякими стилістичними чи жанровими особливостями мови. Іншомовні вкраплення часто не міняють свого графічного образу: SOS (англ. міжнародний сигнал лиха), alma mater (лат. навчальний заклад), але можуть поступово асимілюватися, приймаються мовою шляхом транслітерації: уїк-енд (англ. weekend – кінець тижня), секондхенд (англ. second hand – вживані речі).

Іншомовні вкраплення, на відміну від лексичних запозичень, не належать системі мови, не функціонують як більш-менш пов'язані з лексичним і граматичним строєм цієї мови одиниці. Однією з їх основних ознак є окказіональність (невідповідність загальноприйнятим нормам, належність окремій особі (тексту), а не словниковому складу даної мови).

У публікаціях «Ехо» в тій чи іншій мірі представлені всі різновиди іншомовних слів. Цікавим виявився й той факт, що за належністю до частин мови за кількісною представленістю в обласному виданні перше місце займають іншомовні слова-іменники, на другому місці знаходяться запозичення-прикметники, на третьому – дієслова, на четвертому – прислівники.

Теми, якими обумовлена значна частина газетних іншомовних слів, – це регіональна політика, економіка, суспільно-ділові відносини, сфери культури та комп'ютерних технологій.

Вивчення повністю асимільованих запозичених одиниць на сторінках «Ехо» підтверджує, що їх основна функція – номінативна. Крім того, ці лексеми дозволяють журналістам уточнити або деталізувати будь-яке поняття, розмежувати його смислові відтінки.

Інтернаціоналізми незамінні для лаконічної і точної передачі інформації.

Звичайно, такі виконавці насамперед візьмуться за те, що їм вигідно, – за повернення боргів по банківських депозитах. А. Ковальський [«ЕХО», 17.10.2017]

Екзотизми використовуються репортерами не тільки для відображення специфічних національних особливостей життя інших народів, а й як засіб емоційно-оціночної характеристики явища.

Простий житомирський ніндзя. Вадим Кіплінг [«ЕХО», 23.08.2016]

Вживання іншомовних вкраплень на сторінках «Ехо» пов'язане з прагненням авторів привернути увагу реципієнтів, повідомити важливу інформацію. Іноді ці одиниці використовуються з метою підвищення експресивності журналістських матеріалів.

Де-факто (фактично, на ділі) їх ще ніхто не відміняв. Світлана Михалева [«ЕХО», 24.10.2017]

Нами встановлені словотвірні особливості іншомовних лексем на сторінках «Ехо». Найбільш широко представлені слова, утворені за допомогою інтернаціональних префіксів, гібридні поєднання, похідні від іншомовних слів.

Додавання інтернаціональних префіксів

У стандартний набір увійшли і антивірусні засоби. Т. Духновський [«ЕХО», 10.02.2016]

Створення гібридних поєднань

Блокпостів з озброєними людьми, про що повідомляють окремі Інтернет-видання, також не знайшли [09.07.2015, «ЕХО» / Стрічка новин]

Похідні від іншомовних слів

А ось попіарився уряд під цю реформу, як то кажуть, на всю катушку. А. Бородін [«ЕХО», 21.11.2017]

Використання іншомовних слів в регіональних ЗМІ дозволяє журналістам уникнути мовних шаблонів, робить мову статей яскравішою й сучаснішою, сприяє її інтелектуалізації.

Висновки. За умови вживання в тексті сучасної газети іншомовних слів, що використовуються не тільки з номінативною функцією, а й як один із засобів досягнення експресії, процес комунікації стає більш успішним, адже мета друкованих засобів масової інформації – впливати на читача. Саме це практично було доведено на прикладі статей житомирської суспільно-ділової газети «Ехо».

Література:

1. Франко І. Літературна мова і діалекти / І. Франко // Зібрання творів: у 50-ти томах. – Т. 37. – К. : Наукова думка, 1982. – С. 207.
2. Українська мова : енциклопедія / О. О. Тараненко, В. М. Русанівський (співголови), М. П. Зяблюк та ін., вид. 2-ге, випр. і доп. – К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 2004. – 820 с.
3. Іванишин В. Мова і нація / В. Іванишин, Я. Радевич-Винницький; [за заг. ред. Я. Радевича-Винницького]. – Дрогобич : «Відродження», 1994. – 216 с.
4. Селіванова О. Лінгвістична енциклопедія / Олена Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2011. – 844 с.
5. Аристова В.М. Англо-русские языковые контакты (англицизмы в русском языке) / В.М. Аристова. — Л.: Ленинградский государственный университет, 1978. - 152с.
6. Ахманова О.С., Натан Л.Н., Полторацкий А.И., Фатющенко В.И. *О принципах и методах лингвостилистического исследования.*/ Ахманова О.С., Натан Л.Н., Полторацкий А.И., Фатющенко В.И. - М., 1966.
7. Шанский Н.М. Очерки по русскому словообразованию / Шанский Н.М. 1968. с. 34-49.
8. Крысин Л.П. Иноязычные слова в современном русском языке - / Л.П. Крысин. Изд-во «Наука», 1968. - 208 с.
9. Крысин Л.П. Лексическое заимствование и калькирование в русском языке последних десятилетий / Л.П. Крысин // Вопросы языкознания. 2002. - №6. - с. 27-35.
10. Хауген Э. Процесс заимствования / Э. Хауген // Новое в лингвистике. М.: Прогресс. Вып. VI. - 1972. - с. 344- 354.